

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET PAVLOVIĆ I DRUGI PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 13274/11)

PRESUDA

STRASBOURG

2. travnja 2015.

KONAČNA

2. 7. 2015.

*Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenim u članku 44. § 2.
Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu Pavlović i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Elisabeth Steiner, *predsjednica*,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Erik Møse,

Ksenija Turković, *suci*,

i André Wampach, *zamjenik tajnika Odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 10. ožujka 2015.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 13274/11) protiv Republike Hrvatske koji su tri državljanke Hrvatske, gđa Davorka Pavlović, gđa Dubravka Družinec i gđa Višnja Lacko („podnositeljice zahtjeva”) podnijele Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 3. veljače 2011.

2. Podnositeljice zastupa gđa K. Kantura, odvjetnica iz Zaboka. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositeljice zahtjeve tvrde da im je pogrešno uskraćena naknada troškova u parničnom postupku, protivno članku 6. § 1. Konvencije i članku 1. Protokola br. 1.

4. Dana 16. rujna 2013. Vlada je obaviještena o prigovorima, a ostatak zahtjeva proglašen je nedopuštenim.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljice su rođene 1959., 1950., odnosno 1952. godine i žive u Brestovcu Orehovičkom, odnosno Krapini.

6. 1990. godine I. Ku., prednik podnositeljica zahtjeva, podnio je tužbu Općinskom sudu u Zagrebu protiv M. K., tražeći njegovo iseljenje iz stana i naknadu troškova postupka.

7. 2001. godine, nakon smrti I. Ku.-a, podnositeljice, kao njegove nasljednice, preuzele su postupak kao tužiteljice, dok je M. K. također umro u tijeku postupka te ga je I. Kr. zamijenio kao tuženika.

8. Tijekom postupka I. Kr. podnio je protutužbu protiv podnositeljica zahtjeva tražeći ili stanarsko pravo na stan o kojem se radi ili naknadu za njegova ulaganja u stan u iznosu od 95.000 hrvatskih kuna (HRK). Pored tužbe I. Ku.-a podnositeljice zahtjeva zatražile su od Općinskog suda u Zagrebu da naloži I. Kr.-u da ukloni sve što je postavio u stanu.

9. Na završnom ročištu pred Općinskim sudom u Zagrebu 12. lipnja 2007. podnositeljice zahtjeva ponovile su sve svoje argumente i zatražile naknadu troškova postupka. Na istom ročištu podnositeljice zahtjeva podnijele su pisani specificirani zahtjev za naknadu troškova u iznosu od 14.786,40 HRK. U isto vrijeme, tuženikov odvjetnik ponovio je svoje tvrdnje i zatražio naknadu troškova u iznosu koji je obećao odrediti kasnije.

10. Istoga dana Općinski sud u Zagrebu djelomično je dopustio tužbu podnositeljica zahtjeva naredivši iseljenje I. Kr.-a iz stana, dok je odbacio ostatak njihove tužbe, kao i I. Kr.-ovu protutužbu za naknadu sredstava uložениh u stan. Što se tiče troškova postupka, Općinski sud u Zagrebu istaknuo je sljedeće:

„S obzirom na troškove postupka, svaka stranka snosit će svoje troškove, kako je predviđeno u članku 154. § 2. Zakona o parničnom postupku jer su tužiteljice uspjele s dijelom [svoje] tužbe, dok [im] je odbačen ostatak tužbe, a protutužba je u potpunosti odbačena.”

11. Dana 10. listopada 2008. u dopunskoj presudi Općinski sud u Zagrebu odbio je I. Kr.-ovu tužbu u pogledu stanarskog prava.

12. U međuvremenu su stranke osporile prvostupanjsku presudu Općinskog suda u Zagrebu od 12. lipnja 2007. pred Županijskim sudom u Zagrebu. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da je prvostupanjski sud pogrešno procijenio situaciju u vezi s njihovim pravom na naknadu troškova postupka.

13. Dana 2. veljače 2010. Županijski sud u Zagrebu odbio je žalbe i potvrdio prvostupanjsku presudu. Što se tiče tvrdnji podnositeljica zahtjeva u vezi s troškovima postupka, Županijski sud u Zagrebu istaknuo je:

„... valja istaknuti da [podnositeljice] ispravno smatraju da im treba nadoknaditi troškove postupka, budući da je dio njihove tužbe kojom su zatražile iseljenje [I. Kr.] iz stana uspješan. Međutim, valja istaknuti da spis predmeta pokazuje da one nisu ispunile zahtjev iz članka 164. stavka 3. Zakona o parničnom postupku koji propisuje da stranka mora postaviti svoj zahtjev za naknadu troškova najkasnije na kraju završnog ročišta koje prethodi odluci o troškovima. Na ročištu održanom 12. lipnja 2007., kojim je postupak prekinut, odvjetnik [podnositeljica] zatražio je naknadu troškova postupka na temelju specificiranog zahtjeva koji je trebao podnijeti. Međutim, ne postoji takav specificirani zahtjev u spisu predmeta, a naknada troškova nije zatražena ranije, dok su određene postupovne radnje poduzete. To je razlog zbog kojeg troškovi postupka ne mogu biti vraćeni [podnositeljicama].”

14. Dana 14. travnja 2010. podnositeljice su osporile presudu Županijskog suda u Zagrebu podnošenjem ustavne tužbe Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Istaknule su da je Županijski sud u Zagrebu očigledno pogrešno procijenio njihov zahtjev za naknadu troškova postupka, zanemariivši činjenicu da su one doista podijele specificirani zahtjev za naknadu troškova u pisanom obliku te je stoga proizvoljno odbacio njihove prigovore u tom pogledu.

15. Dana 23. runja 2010. Ustavni sud proglasio je ustavnu tužbu podnositeljica nedopuštenom na temelju toga što se osporavana presuda nije ticala osnovanosti njihovih građanskih prava ili obveza i kao takva nije bila podložna odlučivanju o ustavnosti. Ova odluka dostavljena je podnositeljicama zahtjeva dana 18. listopada 2010.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav

16. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 56/1990, 135/1997, 8/1998 (pročišćeni tekst), 113/2000, 124/2000 (pročišćeni tekst), 28/2001 i 41/2001 (pročišćeni tekst) i 55/2001 (ispravak), 76/2010, 85/2010 i 05/2014) glase kako slijedi:

Članak 29.

„Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.”

Članak 48.

„Jamči se pravo vlasništva...”

17. Mjerodavni dio članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 99/1999, 29/2002, 49/2002) glasi:

„Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u daljnjem tekstu: ustavno pravo)...”

18. Prema informacijama koje je pružila Vlada, na temelju pisma Ustavnog suda od 29. prosinca 2014., taj je sud 15. srpnja 2004. na svojim internetskim stranicama objavio primjere i praktične upute za žalitelje o tome kako popuniti ustavne tužbe, kao i popis odluka raznih domaćih tijela koje se ne moraju pregledati na temelju pojedinačnih ustavnih tužbi. Ovaj

dokument sadrži sedamdeset i šest stranica, a informacije o njegovoj objavi objavljene su medijima, posebice na internetskom portalu za vijesti (www.Index.hr). Dana 8. srpnja 2014. dotični dokument podijeljen je u nekoliko zasebnih dokumenata (primjeri ustavnih tužbi, praktične upute kako ispuniti ustavnu tužbu, popis odluka raznih domaćih tijela koje se ne moraju pregledati na temelju pojedinačnih ustavnih tužbi) i ažuriran razvojem sudske prakse Ustavnog suda.

19. Budući da dokument iz 2004. godine ne navodi odluke parničnih sudova o troškovima i izdacima postupka kao odluke koje ne podliježu pregledu na temelju pojedinačnih ustavnih tužbi, daljnja ažuriranja toga dokumenta koja su navodno izvršena u srpnju 2014. godine i koja su navedena u zasebnim dokumentima, prikazuju takve informacije.

20. Vlada se također posebice pozvala na odluke Ustavnog suda br. U-III-402/2002 od 12. rujna 2003.; U-III 4020/2003 od 30. lipnja 2004.; U-III-1821/2004 od 10. rujna 2004., kojima je taj sud odbio ispitati prigovore povezane s troškovima i izdacima postupaka.

21. Prema informacijama koje su pružile podnositeljice zahtjeva, a koje se odnose na javno dostupne informacije o svojstvima dokumenata, zaseban popis odluka raznih domaćih tijela koje se ne moraju pregledati na temelju pojedinačnih ustavnih tužbi sastavljen je 9. srpnja 2014. i izmijenjen 13. kolovoza 2014. Popis je postao javno dostupan točno neutvrđenog dana nakon 9. srpnja 2014.

B. Zakon o parničnom postupku

22. Zakon o parničnom postupku („narodne novine” br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 84/2008), na snazi u to vrijeme, propisivao je kako slijedi:

Članak 154.

„(1) Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci i njezinu umješaću nadoknaditi troškove.

(2) Ako stranka djelomično uspije u parnici, sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka snosi svoje troškove ili da jedna stranka nadoknadi drugoj i umješaću razmjerni dio troškova...”

Članak 164.

„(1) O naknadi troškova odlučuje sud na određen zahtjev stranke...”

(2) Stranka je dužna u zahtjevu određeno navesti troškove za koje traži naknadu.

(3) Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna staviti najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima...”

23. Mjerodavni dio Zakona o parničnom postupku s dodatnim izmjenama („Narodne novine” br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999,

88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011, 25/2013 i 89/2014) propisivao je kako slijedi:

Članak 428.a

„(1) Kad Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koje je Republika Hrvatska ratificirala, stranka može, u roku od trideset dana od konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojemu je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno.

(2) Postupak iz stavka 1. ovoga članka provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

(3) U ponovljenom postupku sudovi su dužni poštivati pravna stajališta izražena u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. § 1. KONVENCIJE

24. Podnositeljice su prigovorile da im je pogrešno i proizvoljno uskraćena naknada troškova u parničnom postupku, protivno članku 6. § 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi... svatko ima pravo da... sud pravično... ispita njegov slučaj...”

A. Dopuštenost

1. Podnesci stranaka

25. Vlada je iznijela tvrdnju da je konačna odluka u predmetu podnositeljica zahtjeva bila drugostupanjska presuda Županijskog suda u Rijeci od 2. veljače 2010. (vidi stavak 13. ove presude), a ne odluka Ustavnog suda od 23. rujna 2010. (vidi stavak 15. ove presude), budući da su podnositeljice zahtjeva, koje je zastupao odvjetnik, trebale znati da prema praksi Ustavnog suda ustavna tužba nije pravno sredstvo koje treba koristiti u pogledu troškova postupka. Prema Vladi, to je bilo jasno od 3. listopada 2003. kad je Ustavni sud objavio svoju odluku br. U-III-402/2002 od 12. rujna 2003. u „Narodnim novinama”. Vlada stoga smatra, pozivajući se na sudsku praksu Suda u predmetu *De Parias Merry protiv Španjolske* (odl.), br. 40177/98, ECHR 1999-II, da se podnositeljice zahtjeva, pozivajući se na

odluku Ustavnog suda kao konačnu domaću odluku i podnoseći zahtjev Sudu 3. veljače 2011., nisu pridržavale šestomjesečnog roka.

26. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da su se presude nižih sudova koje su osporile pred Ustavnim sudom nesumnjivo ticale njihovih građanska prava zajamčenih Ustavom i Konvencijom. Istaknule su da nijedna odredba mjerodavnog domaćeg prava nije isključivala pravo na podnošenje ustavne tužbe pred Ustavnim sudom u vezi s kršenjem njihovih prava na pravično suđenje pred žalbenim sudovima. Dakle, ne može se reći da presuda Županijskog suda u Zagrebu nije podlijegala pregledu pred Ustavnim sudom. Prema mišljenju podnositeljica zahtjeva, to je bilo tako s obzirom da se praksa sudova razvijala i Ustavni je sud uvijek mogao ispitati njihov prigovor. Podnositeljice su smatrale da je odbijanjem da to učini Ustavni sud postupio protivno Ustavu i Konvenciji i dopustio da traje očita povreda prava na pravično suđenje. Podnositeljice zahtjeva također su istaknule da bi, s obzirom na te okolnosti, riskirale da se njihov prigovor proglasi nedopuštenim od strane Suda da nisu prvo dopustile Ustavnom sudu da se bavi navodnim povredama njihovih prava.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

27. Sud također ponavlja da su zahtjevi sadržani u članku 35. § 1. koji se tiču iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava i šestomjesečni rok u bliskom međusobnom odnosu, jer nisu samo kombinirani u istome članku nego su isto tako izrečeni u jednoj rečenici čije gramatičko tumačenje podrazumijeva takav međusobni odnos (vidi odluku Komisije u predmetu *Hatjianastasiou protiv Grčke*, br. 12945/87, od 4. travnja 1990.; *Berdzenishvili protiv Rusije* (odl.) br. 31697/03, ECHR 2004-II; i *Gregaćević protiv Hrvatske*, br. 58331/09, § 35., 10. srpnja 2012.). Svrha pravila o šest mjeseci jest promicati pravnu sigurnost i osigurati da predmeti u kojima se otvaraju pitanja u vezi s Konvencijom budu ispitani u razumnom roku. Nadalje, to pravilo treba zaštititi vlasti i druge zainteresirane osobe od dugotrajne neizvjesnosti. Konačno, to bi pravilo trebalo osigurati mogućnost utvrđivanja činjeničnog stanja predmeta što je brže moguće, prije nego što se izgubi mogućnost da se to učini i postane gotovo nemoguće pravično ispitati sporno pitanje (vidi odluku Komisije *Kelly protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 10626/83, od 7. svibnja 1985. godine, odluke i izvješća (DR) 42, str. 205; *Baybora i drugi protiv Cipra* (odl.), br. 77116/01, 22. listopada 2002.; i *Dolenec protiv Hrvatske*, br. 25282/06, § 192., 26. studenoga 2009.).

28. U pravilu, šestomjesečni rok teče od datuma pravomoćne odluke donesene u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Članak 35. § 1. ne može se tumačiti na način koji bi zahtijevao da podnositelj obavijesti Sud o svom prigovoru prije nego što je njegov položaj u vezi s tim pitanjem

konačno riješen na domaćoj razini (vidi *Orlić protiv Hrvatske*, br. 48833/07, § 45., 21. lipnja 2011.).

29. Posebice, Sud je nedavno sažeo principe koji se odnose na pravila o iscrpljenju domaćih pravnih sredstava u slučaju *Vučković i ostali protiv Srbije* (vidi *Vučković protiv Srbije* [GC], br. 17153/11, 25. ožujka 2014.) pri čemu je naveo sljedeće:

„69. Temeljna je značajka sustava zaštite uspostavljenog Konvencijom da je supsidijaran nacionalnim sustavima zaštite ljudskih prava. Sud se bavi nadzorom nad provedbom obveza iz Konvencije od strane država ugovornica. On ne bi trebao preuzimati ulogu država ugovornica, koje su odgovorne osigurati da se temeljna prava i slobode predviđene Konvencijom poštuju i štite na domaćoj razini. Pravilo o iscrpljenju domaćih pravnih sredstava temelji se na pretpostavci – koja je odražena u članku 13. Konvencije, a s kojim je blisko povezana – kako je u domaćem sustavu na raspolaganju učinkovito sredstvo u odnosu na navodnu povredu. Ovo je pravilo prema tome nezaobilazni dio funkcioniranja ovog sustava zaštite.

70. Države su oslobođene odgovaranja pred međunarodnim tijelom za svoje postupke prije nego što dobiju priliku da stvari isprave u vlastitom pravnom sustavu, a oni koji se žele pozvati na nadležnost Suda da obavlja nadzor u vezi s prigovorima protiv neke države time su obvezni najprije upotrijebiti pravna sredstva koje pruža nacionalni pravni sustav (vidi, između mnogih izvora prava, *Akdivar i drugi protiv Turske*, 16. rujna 1996., § 65., *Izvešća* 1996-IV). Trebalo bi naglasiti da Sud nije prvostupanjski sud; on nema mogućnosti niti je za njegovu funkciju međunarodnog suda prikladno, suditi u velikom broju predmeta koji zahtijevaju utvrđivanje temeljnih činjenica ili obračunavanje novčane naknade, što bi, kao stvar načela i učinkovite prakse trebala biti domena domaće nadležnosti (vidi *Demopoulos i drugi protiv Turske* (odl.) [GC], br. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04 i 21819/04, § 69., ECHR 2010., gdje je Sud osim toga iscrpno naveo načela utvrđena stavcima 66. do 69. presude *Akdivar i drugi*, koji su u relevantnom dijelu ponovljeni u daljnjem tekstu).

71. Obveza iscrpljenja domaćih pravnih sredstava zahtijeva od podnositelja zahtjeva da se na uobičajen način posluži pravnim sredstvima koja su dostupna i dostatna u odnosu na njegove ili njezine prigovore prema Konvenciji. Postojanje dotičnih pravnih sredstava mora biti dovoljno izvjesno, ne samo u teoriji već i u praksi, bez čega neće imati potrebnu dostupnost i učinkovitost (vidi prethodno citirani predmet *Akdivar i drugi*, § 66.).

72. Članak 35. § 1. također zahtijeva da bi prigovori koji se kasnije namjeravaju podnijeti Strasbourgu trebali biti iznijeti pred odgovarajućim domaćim tijelom, barem u biti (vidi, na primjer, *Castells protiv Španjolske*, 23. travnja 1992., § 32., Serija A br. 236; *Gäfgen protiv Njemačke* [GC], br. 22978/05, §§ 144. i 146., ECHR 2010.; i *Fressoz i Roire protiv Francuske* [GC], br. 29183/95, § 37., ECHR 1999-I) i u skladu s formalnim zahtjevima i rokovima propisanim domaćim pravom i da bi trebalo upotrijebiti svako procesno sredstvo koje bi moglo spriječiti povredu Konvencije (vidi prethodno citirani predmet *Akdivar i drugi*, § 66.). Kada podnositelj zahtjeva ne poštuje ove zahtjeve, njegov ili njezin zahtjev bi, u načelu, trebalo proglasiti nedopuštenim zbog propusta da iscrpi domaća pravna sredstva (vidi, na primjer, *Cardot protiv Francuske*, 19. ožujka 1991., § 34., Serija A br. 200 i *Thiermann i drugi protiv Norveške* (odl.), br. 18712/03, 8. ožujka 2007.).

73. Međutim, kao što je prethodno navedeno, nema obveze uporabe pravnih sredstava koja su neodgovarajuća ili neučinkovita. Osim toga, prema „opće

prihvaćenim pravilima međunarodnog prava” mogu postojati posebne okolnosti koje podnositelja zahtjeva oslobađaju obveze iscrpljenja domaćih pravnih sredstava koji su mu na raspolaganju. Ovo se pravilo također ne primjenjuje kad se utvrdi da postoji upravna praksa koja se sastoji od ponavljanja radnji nekompatibilnih s Konvencijom i službena tolerancija tijela državne vlasti i kada je takve naravi da postupak čini uzaludnim ili neučinkovitim (vidi prethodno citirani predmet *Akdivar i drugi*, § 67.).

74. Da bi bilo učinkovito, pravno sredstvo mora moći izravno ispraviti pobijano stanje stvari i mora ponuditi realne izgleda za uspjeh (vidi *Balogh protiv Mađarske*, br. 47940/99, § 30., 20. srpnja 2004. i *Sejdovic protiv Italije* [GC], br. 56581/00, § 46., ECHR 2006-II). Međutim, postojanje pukih sumnji u izgleda za uspjeh konkretnog pravnog sredstva koje nije očito uzaludno nije valjan razlog da se ne iskoristi taj način dobivanja zadovoljštine (vidi prethodno citirani predmet *Akdivar i drugi*, § 71. i *Scoppola protiv Italije (br. 2)* [GC], br. 10249/03, § 70., 17. rujna 2009.).

75. U onoj mjeri u kojoj na nacionalnoj razini postoji pravno sredstvo koje domaćim sudovima omogućuje da, barem u biti, ispitaju tvrdnju o povredi danog prava iz Konvencije, to je pravno sredstvo koje bi trebalo iscrpiti (vidi prethodno citirani predmet *Azinas*, § 38.). Nije dovoljno što je podnositelj zahtjeva možda neuspješno upotrijebio drugo pravno sredstvo koje je moglo izmijeniti osporenu mjeru na drugoj osnovi koja nema veze s prigovorom na povredu prava iz Konvencije. Prigovor prema Konvenciji jest taj koji se mora iznijeti na nacionalnoj razini da bi „učinkovita pravna sredstva” bila iscrpljena. Bilo bi suprotno supsidijarnom karakteru sustava Konvencije kada bi se podnositelj zahtjeva, ignorirajući moguću argumentaciju koju ima na temelju Konvencije, mogao osloniti na neku drugu osnovu pred nacionalnim tijelima da bi osporio mjeru o kojoj je riječ, a onda podnio zahtjev Sudu zasnivajući je na argumentaciji na temelju Konvencije (vidi *Van Oosterwijck*, presuda od 6. studenoga 1980., Serija A broj 40, str. 16. – 17., §§ 33. – 34. i prethodno citirani predmet *Azinas*, § 38.).

(b) Primjena tih načela na ovaj predmet

30. Sud na početku ponavlja da odluke koje se odnose na troškove postupka spadaju u opseg članka 6. Konvencije (vidi *Robins protiv Ujedinjene Kraljevine*, 23. rujna 1997., §§ 28. i 29., *Izješća o presudama i odlukama 1997-V*; *Nikolay Matveyev protiv Rusije*, br. 10418/04, § 31., 25. studenoga 2010. i *Ležaja protiv Hrvatske* (odl.), br. 53004/08, § 24., 17. travnja 2012.).

31. Sud u ovom predmetu primjećuje da su podnositeljice zahtjeva, nakon što je njihov zahtjev za naknadu troškova postupka odbijen u prvostupanjskom postupku Općinskog suda u Zagrebu 12. lipnja 2007. (vidi stavak 10. ove presude), podnijele žalbu Županijskom sudu u Zagrebu koji je donio svoju presudu 2. veljače 2010. kojom je odbio žalbe podnositeljica zahtjeva (vidi stavak 13. ove presude). Podnositeljice su potom podnijele ustavnu tužbu Ustavnom sudu osporavajući drugostupanjsku presudu Županijskog suda u Zagrebu, a 23. rujna 2010. godine Ustavni je sud presudu proglasio nedopuštenom. Ova odluka dostavljena je podnositeljicama zahtjeva 18. listopada 2010. (vidi stavak 15. ove presude), a podnositeljice su podnijele svoj zahtjev Sudu 3. veljače 2011., dakle u roku od šest mjeseci.

32. S obzirom na tvrdnju Vlade da ustavna tužba nije bila pravno sredstvo koje treba iscrpiti u svrhu izračuna šestomjesečnog roka, Sud ponavlja da je kontinuirano smatrao da se prije podnošenja prigovora protiv Hrvatske Sudu, kako bi bio u skladu s načelom supsidijarnosti, od podnositelja zahtjeva u načelu zahtijeva da Ustavnom sudu Republike Hrvatske, kao najvišem sudu u Hrvatskoj, daju priliku da popravi situaciju u kojoj se nalazi (vidi prethodno citirani predmet *Orlić*, § 46.; *Čamovski protiv Hrvatske*, br. 38280/10, § 27., 23. listopada 2012.; *Bajić protiv Hrvatske*, br. 41108/10, § 66., 13. studenoga 2012.; *Remetin protiv Hrvatske*, br. 29525/10, § 81., 11. prosinca 2012.; *Tarbuk protiv Hrvatske*, br. 31360/10, § 29., 11. prosinca 2012.; *Damjanac protiv Hrvatske*, br. 52943/10, § 70, 24. listopada 2013. i *Šimecki protiv Hrvatske*, br. 15253/10, § 29., 30. travnja 2014.).

33. Ovaj je princip primijenjen u različitim kontekstima koji se odnose na prava podnositeljica zahtjeva na pravično suđenje, kao primjerice u vezi s pogrešnom odlukom Ustavnog suda u vezi s izračunom roka za podnošenje ustavne tužbe jednog podnositelja zahtjeva gdje Vlada tvrdi da nije postojalo daljnje pravno sredstvo pred Ustavnim sudom (vidi prethodno citirani predmet *Čamovski*, §§ 29. – 30.); ili u vezi s ustavnom tužbom podnositeljica zahtjeva pred Ustavnim sudom kojom se osporavaju odluke nižih sudova u ovršnom postupku gdje Vlada također tvrdi da ustavna tužba nije prekinula trajanje šestomjesečnog roka (vidi prethodno citirani predmet *Šimecki*, §§ 31. – 38.). Sukladno takvoj praksi, u slučaju kada podnositeljica zahtjeva nije uspjela osporiti odluke domaćih sudova glede troškova domaćeg postupka pred višim pravosudnim tijelima, uključujući Ustavni sud, Sud je proglasio njezinu tužbu nedopuštenom zbog toga što nisu bila iscrpljena domaća pravna sredstva (vidi prethodno citirani predmet *Ležaja*, § 26.).

34. Nadalje, u brojnim prijašnjim predmetima u kojima je postupao s prigovorom Vlade koji se tiče poštovanja šestomjesečnog roka od strane podnositelja zahtjeva zbog njihove uporabe ustavne tužbe pred Ustavnim sudom, Sud je primijetio da na temelju članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu svatko može podnijeti ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom (vidi stavak 17. ove presude). Prema tome, kad god je podnositelj zahtjeva podnio ustavnu tužbu, oslanjajući se na odredbu kojom se žali na povredu koja je spala u svoj materijalni opseg, Sud smatra, bez obzira na moguću odluku Ustavnog suda, da nije predstavljala nerazumno korištenje tog pravnog sredstva (vidi, na primjer, prethodno citirani predmet *Dolenec*, § 200.; prethodno citirani predmet *Remetin*, § 83.; prethodno citirani predmet *Gregračević*, § 41. i prethodno citirani predmet *Šimecki*, § 33.).

35. Nastavno na navedeno, Sud još jednom primjećuje da članak 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu propisuje da nema ograničenja prigovora koji se tiču povrede prava na pošteno suđenje (vidi prethodno citirani predmet *Gregaćević*, §§ 40. – 41. i prethodno citirani predmet *Šimecki*, § 33.). Zbog toga se ovaj predmet jasno razlikuje od predmeta *De Parias Merry* (prethodno navedeno) na koji se Vlada pozvala, jer u tom je predmetu podnositelj zahtjeva podnio ustavnu tužbu navodeći povredu prava koja očito nije mogla biti predmetom pojedinačne ustavne tužbe na temelju mjerodavnog domaćeg prava (vidi prethodno citirani predmet *De Parias Merry*).

36. Što se tiče oslanjanja Vlade na praksu Ustavnog suda, Sud ne namjerava ispitivati odluke Ustavnog suda u odnosu na relevantne kriterije za ocjenu dopustivosti pojedinačnih ustavnih tužbi (vidi, na primjer, prethodno citirani predmet *Dolenec*, § 200. i prethodno citirani predmet *Šimecki*, § 33.), osobito zato što se takva praksa može razlikovati, i doista, kao što su podnositeljice istaknule, razvijati (usporedi predmet *Remetin*, §§ 64. – 67. i 83. – 84.). Tako, primjerice, dokument Ustavnog suda iz lipnja 2004. nije naveo popis odluka parničnih sudova o troškovima i izdacima postupka kao odluke koje se ne moraju pregledati na temelju pojedinačnih ustavnih tužbi, a čini se da su to odluke tek kasnije u srpnju 2014. godine dodane na taj popis; budući da su podnositeljice zahtjeva podnijele ustavnu tužbu 14. travnja 2010. (vidi gornje stavke 14. i 18. – 21.).

37. U svakom slučaju, bez obzira na to, za Sud je relevantno da ocijeni je li podnositelj zahtjeva, tražeći zaštitu tih prava i sloboda koje spadaju pod članak 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu, postupio razumno i u skladu s tom odredbom prilikom uporabe njegove ili njezine ustavne tužbe (vidi prethodno citirani predmet *Dolenec*, §§ 200. – 201. i prethodno citirani predmet *Šimecki*, § 33.).

38. S tim u vezi, Sud smatra da postupajući u skladu sa zahtjevima svoje sudske prakse tako da je Ustavnom sudu dao priliku da popravi situaciju u kojoj se nalazi (vidi stavak 32. i 33. ove presude) i s obzirom na tekst članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (vidi stavke 34. i 35. ove presude), činjenica da su podnositeljice zahtjeva podnijele ustavnu tužbu protiv drugostupanjske presude Županijskog suda u Zagrebu ne smije se ni na koji način uzeti protiv njih (usporediti prethodno citirani predmet *Gregaćević*, § 41. i suprotno tome, prethodno citirani predmet *Ležaja*, § 26.).

39. U tim okolnostima, Sud smatra da su podnositeljice propisno iskoristile dostupna domaća pravna sredstva i time odbija prigovor Vlade. Također Sud primjećuje da ovaj zahtjev nije očito neosnovan u smislu članka 35. § 3. (a) Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

40. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da je Županijski sud u Zagrebu očigledno pogrešno, a time i proizvoljno odbacio njihov zahtjev za naknadu troškova postupka. Posebice, taj sud nije ispravno i pažljivo pregledao spis predmeta. Stoga je smatrao da zahtjev za naknadu troškova nije podnesen, dok je on u stvari bio uredno podnesen kako je propisano mjerodavnim domaćim pravom. Prema tome, ovaj pogrešan nalaz Županijskog suda u Zagrebu bio je jedini razlog zbog kojeg je odbio njihov zahtjev za naknadu troškova.

41. Vlada tvrdi da je zahtjev podnositeljica zahtjeva za naknadu troškova pregledan na dvije razine nacionalne nadležnosti, što je podnositeljicama zahtjeva omogućilo sva postupovna jamstva iz članka 6. Konvencije. Posebice, podnositeljice zahtjeva imale su pristup sudu; zastupao ih je odvjetnik; imale su priliku iznijeti sve svoje tvrdnje i osporiti podneske protivnoj stranci; a domaći sudovi dostatno su obrazložili svoje odluke.

2. Ocjena Suda

42. Sud ponavlja da iako članak 6. Konvencije jamči pravo na pošteno suđenje, ne utvrđuje nikakva pravila o dopuštenosti dokaza ili načinu na koji ih treba ocjenjivati, što su, dakle, prvenstveno stvari koje treba urediti nacionalno pravo i nacionalni sudovi (vidi, na primjer, *García Ruiz protiv Španjolske* [GC], br. 30544/96, § 28., ECHR 1999-I, i *Perić protiv Hrvatske*, br. 34499/06, § 17., 27. ožujka 2008.).

43. Prema članku 19. Konvencije, dužnost je Suda da osigura poštovanje obveza koje su preuzele ugovorne stranke Konvencije. To posebice znači da nije njegova funkcija da se bavi činjeničnim ili pravnim pogreškama koje su navodno počinili nacionalni sudovi, osim ako su, i u mjeri u kojoj su, možda povrijedili prava i slobode zaštićene Konvencijom (vidi, *inter alia*, *Tamminen protiv Finske*, br. 40847/98, § 38., 15. lipnja 2004.).

44. Stoga se Sud u načelu neće umiješati ako je postupak u cjelini bio pošten kako to traži članak 6. § 1, osim ako odluke koje su donijeli domaći sudovi izgledaju proizvoljne ili očigledno nerazumne (vidi *Khamidov protiv Rusije*, br. 72118/01, § 170., 15. studenoga 2007., i *Anđelković protiv Srbije*, br. 1401/08, § 24., 9. travnja 2013.).

45. Sud je također presudio da je učinak članka 6. § 1. Konvencije, *inter alia*, taj da „sudu” nametne obvezu provedbe odgovarajućeg ispitivanja podnesaka, tvrdnji i dokaza koje su stranke iznijele, ne dovodeći u pitanje njegovu ocjenu jesu li oni mjerodavni za njegovu odluku, (vidi *Van de Hurk protiv Nizozemske*, 19. travnja 1994., § 59., Serija A br. 288, i *Dulaurans protiv Francuske*, br. 34553/97, § 33., 21. ožujka 2000.). Pogreška prava ili

činjeničnog stanja od strane nacionalnog suda koja je toliko očigledna da se može okarakterizirati kao „očigledna pogreška” – to jest, pogreška koju nijedan razuman sud ne bi nikada mogao napraviti – može biti takva da ometa pravednost postupka (vidi *Bochan protiv Ukrajine (br. 2)* [GC], br. 22251/08, § 62., 5. veljače 2015.).

46. Sud u ovom predmetu primjećuje da su na završnom ročištu pred Općinskim sudom u Zagrebu 12. lipnja 2007., na kojem su tražile naknadu troškova postupka, podnositeljice zahtjeva podnijele pisani specificirani zahtjev za naknadu troškova u iznosu od 14.786,40 HRK. Dakle, one su ispunile zahtjeve mjerodavnog domaćeg prava, odnosno da svaki zahtjev za naknadu troškova postupka mora biti specificiran i dostavljen najkasnije na kraju završnog ročišta prije donošenja odluke o troškovima (vidi stavak 22. ove presude i članak 164. Zakona o parničnom postupku).

47. Nakon što je njihov zahtjev za naknadu troškova postupka odbijen od strane Općinskog suda u Zagrebu s obrazloženjem da su samo djelomično bile uspješne u postupku, podnositeljice zahtjeva osporile su tu odluku pred Županijskim sudom u Zagrebu tvrdeći da je prvostupanjski sud napravio pogreške u procjeni njihovog prava na naknadu troškova postupka (vidi stavke 10. i 12. ove presude).

48. Budući da je Županijski sud u Zagrebu prihvatio tvrdnje podnositeljica zahtjeva da je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio njihov uspjeh u postupku koji se odnosi na naknadu troškova, presudivši da im ti troškovi u stvari trebaju biti nadoknađeni, istaknuo je da je jedini razlog zbog kojeg im troškovi ne mogu biti nadoknađeni bio taj što podnositeljice zahtjeva nisu podnijele specificirani zahtjev za naknadu troškova (vidi stavak 13. ove presude). Iz toga slijedi da Županijski sud u Zagrebu očigledno nije uzeo u obzir specificirani zahtjev za naknadu troškova podnositeljica zahtjeva od 12. lipnja 2007. (vidi stavak 46. ove presude).

49. U takvim okolnostima i u nedostatku odgovarajuće procjene predmeta od strane Ustavnog suda, Sud ne može drugo nego zaključiti da je jedini razlog za odbacivanje zahtjeva podnositeljica za naknadu troškova postupka očigledna pogreška u nalazima Županijskog suda u Zagrebu koji je zanemario specificirani zahtjev za naknadu troškovima postupka podnositeljica zahtjeva koji je podnesen na ročištu 12. lipnja 2007. (vidi stavak 9. ove presude i usporedi prethodno citirani predmet *Dulaurans*, § 38.). Time je propustio provesti pravilno i razumno ispitivanje podnesaka podnositeljica zahtjeva i sukladno tome nije osigurao pravo podnositeljica zahtjeva na pošteno suđenje, kako je propisano člankom 6. § 1. Konvencije.

50. Stoga je došlo do povrede članka 6. § 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

51. Podnositeljice zahtjeva prigovorile su da su okolnosti predmeta dovele do povrede članka 1. Protokola br. 1.

52. Vlada je osporila tu tvrdnju.

53. Sud primjećuje da je ovaj prigovor povezan s onim koji je prethodno ispitan i stoga se isto tako mora proglašiti dopuštenim.

54. S obzirom na utvrđenje Suda u odnosu na članak 6. § 1. Konvencije, Sud smatra da nije potrebno ispitati je li u ovome predmetu došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 (vidi, na primjer, *Stankiewicz protiv Poljske*, br. 46917/99, § 80., ECHR 2006-VI).

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

55. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

56. Svaka podnositeljica zahtjeva potražuje 3.000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete. U pogledu materijalne štete, potraživale su 2.428 EUR na ime troškova u domaćem postupku.

57. Vlada smatra da je zahtjev podnositeljica neosnovan i nepotkrijepljen. Po mišljenju Vlade, puni iznos koji su podnositeljice zahtjeva potraživale ne bi se ni u kojem slučaju odobrio na domaćoj razini.

58. Glede potraživane materijalne štete, s obzirom na svoja stajališta u vezi s člankom 6. § 1. Konvencije (vidi stavak 50. ove presude) i nedostataka u postupku pred domaćim sudovima, Sud smatra da ne može nagađati bi li se podnositeljicama zahtjeva odobrio puni iznos potraživan na ime troškova u domaćem postupku ili ne. Time, na ime nedostataka u domaćem postupku Sud nije u mogućnosti ocijeniti tužbeni zahtjev podnositeljica zahtjeva za naknadu materijalne štete. U tom pogledu, Sud se posebice poziva na mogućnost koja je podnositeljicama zahtjeva bila raspolaganju, a to je da zatraže ponavljanje postupka u skladu s člankom 428. (a) Zakona o parničnom postupku, što bi omogućilo novo ispitivanje njihovih tužbenih zahtjeva za naknadu troškova i izdataka postupka (vidi stavak 23. ove presude).

59. S druge strane, Sud smatra da su podnositeljice sigurno pretrpjele nematerijalnu štetu koja nije dovoljno nadoknađena utvrđenjem da je došlo do povrede. Presuđujući na pravičnoj osnovi, Sud svakoj podnositelji

dosuđuje iznos od 3.000 EUR na ime nematerijalne štete uz sav porez koji bi im mogao biti zaračunat na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

60. Podnositeljice također potražuju 833 EUR na ime troškova i izdataka u postupcima pred Ustavnim sudom i 3.212 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred Sudom.

61. Vlada smatra da je zahtjev podnositeljica neosnovan i nepotkrijepljen.

62. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ako je dokazano da su stvarno i nužno nastali i bili razumni glede iznosa. U ovome predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i prethodno navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 4.000 eura (EUR) na ime troškova po svim osnovama.

C. Zatezne kamate

63. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da su prigovori podnositeljica u vezi s njihovim uskraćenjima naknade troškova u parničnom postupku na temelju članka 6. § 1. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1, dopušteni;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. § 1. Konvencije;
3. *Presuđuje* da nema potrebe zasebno ispitati prigovor temeljem članka 1. Protokola br. 1;
4. *Presuđuje*
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositeljicama, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačna u skladu s člankom 44. § 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u hrvatske kune (HRK) prema tečaju važećem na dan isplate:
 - (i) 3.000 EUR (tri tisuće eura) svakoj, na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve eventualne poreze;

(ii) 4.000 EUR (četiri tisuće eura) zajednički na ime troškova i izdataka postupka, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositeljicama zahtjeva mogli zaračunati;

(b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja na prethodno spomenute iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja uvećanoj za tri postotna boda;

5. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositeljica za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 2. travnja 2015. u skladu s pravilom 77. §§ 2. i 3. Poslovnika Suda.

André Wampach
Zamjenik tajnika

Elisabeth Steiner
Predsjednik

Prijevod, lekturu i pravnu redakтуру je napravila prevoditeljska agencija Ciklopea d.o.o. Zagreb. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava nije odgovoran za točnost prijevoda i sadržaja.